

Sygn. akt III AUa 1024/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 listopada 2015 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w G.

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Maciej Piankowski
Sędziowie:	SSA Aleksandra Urban (spr.) SSA Jerzy Andrzejewski
Protokolant:	sekr.sądowy Angelika Judka

po rozpoznaniu w dniu 24 listopada 2015 r. w Gdańsku

sprawy B. Z.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o umorzenie należności składkowych

na skutek apelacji B. Z.

od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku VII Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 18 grudnia 2014 r., sygn. akt VII U 1500/13

uchyla zaskarżony wyrok oraz poprzedzające go decyzje i sprawę przekazuje bezpośrednio Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. do ponownego rozpoznania.

SSA Aleksandra Urban (spr.) SSA Maciej Piankowski SSA Jerzy Andrzejewski

Sygn. akt III AUa 1024/15

UZASADNIENIE

B. Z. wniósł odwołania od decyzji Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. z dnia 5 kwietnia 2013 roku umarzającej postępowanie w części dotyczącej składek na ubezpieczenie społeczne za okres 07/2002, na ubezpieczenie zdrowotne za okres 07/2002-04/2004 oraz na Fundusz Pracy za okres 07/2002-08/2002 oraz składek na ubezpieczenie społeczne za okres 12/2002-04/2004 na Fundusz Pracy oraz Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres 12/2002-04/2004 należnych za ubezpieczonych niebędących jednocześnie płatnikami składek oraz od decyzji tego organu z dnia 5 kwietnia 2013 roku określającej, że według stanu na dzień 15 stycznia 2013 roku umorzeniu podlegają należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne – za okres 08/2002-12/2002, 01-2003-12/2003, 01/2004-06/2004 w łącznej kwocie 13.836,55 zł; z tytułu składek na

ubezpieczenie zdrowotne za okres 05/2004-06/2004 w łącznej kwocie 412,45 zł; z tytułu składek na Fundusz Pracy za okres 09/2002-12/2002, 01/2003-12/2003, 01/2004, 03/2004-06/2004 w łącznej kwocie 1.082,87 zł.

Sprawy z odwołań B. Z. zostały połączone do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia pod sygnaturą VII U 1500/13.

Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku wyrokiem z dnia 18 grudnia 2014 roku oddalił odwołania (pkt I) oraz odstąpił od obciążania wnioskodawcy kosztami zastępstwa procesowego (pkt II).

Sąd Okręgowy ustalił, iż B. Z. zgłosił się z dniem 13 lipca 2002 roku do ubezpieczenia zdrowotnego z tytułu prowadzonej działalności pozarolniczej. W okresie od 12/2002 do 04/2004 zatrudniał pracowników. W dokumentach rozliczeniowych wykazywał składki na ubezpieczenie społeczne, ubezpieczenie zdrowotne i na Fundusz Pracy za pracowników, natomiast za siebie wykazywał jedynie składki na ubezpieczenie zdrowotne. Składki te były opłacane na bieżąco. W 2004 roku wnioskodawca otrzymał zaświadczenie o niezaleganiu ze składkami. W 2011 roku dokonał korekty dokumentów rozliczeniowych, począwszy od lipca 2002 roku, zgłaszając siebie, jako osobę prowadzącą działalność pozarolniczą, do ubezpieczeń społecznych. Konto płatnika zostało wówczas ponownie rozliczone i wykazało niedopłaty z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne za płatnika

i pracowników. W dniu 23 czerwca 2004 roku B. Z. dokonał wykreślenia działalności pozarolniczej z ewidencji działalności gospodarczej. W 2011 roku wnioskodawca dokonał wpłat na FUS 1.222,30 zł, 1.201 zł, 683,50 zł, na FUZ 1.995,80 zł, na FP i FGŚP 228 zł, na FUS 28 zł. W dniu 5 marca 2012 roku zwrócił się do ZUS

o udzielenie ulgi w spłacie zadłużenia w postaci rozłożenia zaległości na raty. Z uwagi na fakt, że układ ratalny może obejmować jedynie składki na ubezpieczenie emerytalne osoby prowadzącej działalność oraz składki na ubezpieczenie rentowe, wypadkowe i chorobowe osoby prowadzącej działalność i pracowników, wnioskodawcy postawiono wymóg zapłaty składek na ubezpieczenie emerytalne i zdrowotne pracowników, który to wymóg spełnił. Po rozliczeniu wpłat płatnika dokonanych w latach 2002-2004 i 2011 pozostały zaległości dotyczące składek: rentowej, wypadkowej, chorobowej za pracowników i na wszystkie ubezpieczenia społeczne osoby prowadzącej działalność. Układ ratalny objął zaległości z tytułu składek należnych za płatnika i pracowników w kwotach: 10.257,90 zł plus odsetki 11.092 zł plus opłata prolongacyjna 3.404 zł na FUS; 248,45 zł plus odsetki 238 zł plus opłata prolongacyjna 26 zł na FUZ; 750,37 zł plus odsetki 803 zł plus opłata prolongacyjna 202 zł na FP i FGŚP. Po zawarciu układu płatnik dokonał wpłat: 480 zł na należności główne FUS, 50 zł należności FUZ, 45 zł należności głównej. Składka zdrowotna za pracowników została uregulowana.

Sąd Okręgowy wskazał, iż wnioskodawca chcąc skorzystać z dobrodziejstwa ustawy z dnia 9 listopada 2012 roku o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność (Dz.U. z 2012 roku poz.1551), w dniu 15 stycznia 2013 roku złożył w organie rentowym wniosek

o umorzenie nieopłaconych należności za okres od lipca 2002 roku do czerwca 2004 roku na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy. W odpowiedzi na powyższy wniosek organ rentowy wydał dwie decyzje z 5 kwietnia 2013 roku. Pierwszą z decyzji organ rentowy uznał wniosek B. Z. za bezprzedmiotowy w części odnoszącej się do składek na jego ubezpieczenie społeczne za okres 07/2002, na jego ubezpieczenie zdrowotne za okres 07/2002-04/2004 oraz na Fundusz Pracy za okres od 07/2002 do 08/2002, wskazując, iż nie posiada on zaległości z tytułu składek za wyżej wskazane okresy i na wyżej wskazane fundusze. Nadto organ rentowy stwierdził bezprzedmiotowość wniosku B. Z. w części odnoszącej się do umorzenia składek na ubezpieczenia społeczne, na Fundusz Pracy i na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres od 12/2002 do 04/2004 roku za pracowników. Organ rentowy w uzasadnieniu decyzji wskazał, że treść art. 1 w/w ustawy nie zezwala na umorzenie należności z tytułu składek na ubezpieczenia osób innych niż płatnik składek. W kolejnej decyzji z dnia 5 kwietnia 2013 roku organ rentowy określił warunki umorzenia należności tytułu składek należących do kategorii, które temu umorzeniu mogą podlegać. Wnioskodawca odwołał się od obu decyzji, kwestionując je w zasadzie jedynie co do tego, że ciążą na nim należności z tytułu składek, które temu umorzeniu nie podlegają. Swoje stanowisko uzasadniał przede wszystkim zapewnieniem otrzymanym przez pracownika ZUS przy zawieraniu układu ratalnego, że wszystkie należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne pracowników zostały przez niego zapłacone.

W toku postępowania organ rentowy logicznie i wyczerpująco wyjaśnił, że wydanie w 2004 roku B. Z. zaświadczenia o niezaleganiu ze składkami nie jest sprzeczne z aktualnie prezentowanym przez organ rentowy stanowiskiem o istnieniu zaległości z tytułu tychże składek, gdyż wydanie tego dokumentu zostało oparte na danych wynikających ze złożonych przez płatnika błędnych dokumentów zgłoszeniowych i rozliczeniowych. Dopiero korekta tych dokumentów złożona w 2011 roku dała asumpt organowi do ponownego rozliczenia konta płatnika i zaksięgowania dokonanych przez niego wpłat według obowiązującego podówczas rozporządzenia z 30 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania w sprawach rozliczania składek, wypłaconych zasiłków z ubezpieczenia chorobowego i wypadkowego, zasiłków rodzinnych, pielęgnacyjnych i wychowawczych oraz kolejności zaliczania wpłat składek na poszczególne fundusze (Dz.U. 1998 roku Nr 165 poz. 1197 z zm.). Niezasadne także okazały się zarzuty podnoszone przez B. Z., że przed zawarciem układu ratalnego dokonał on spłaty całości zadłużenia z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne zgłoszonych przez niego pracowników. Organ rentowy wyjaśnił, że warunkiem zawarcia układu ratalnego była zapłata przez płatnika składek na ubezpieczenie emerytalne pracowników i należności te płatnik uregulował, natomiast nie zostały przez niego opłacone składki na pozostałe ubezpieczenia i fundusze dotyczące pracowników. Wyjaśnienie to organ rentowy poparł stosownymi dowodami, których wiarygodności B. Z. nie zdołał skutecznie podważyć. W związku z powyższym Sąd Okręgowy uznał, że odwołania wnioskodawcy podlegały oddaleniu na podstawie art. 1 ust. 1, 10 i 13 cyt. ustawy w zw. z art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. O kosztach procesu Sąd ten orzekł na podstawie 108 k.p.c. w zw. z art. 102 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku złożył B. Z. domagając się jego zmiany i umorzenia należności objętych zaskarżoną decyzją, ewentualnie uchylenia tego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

W piśmie procesowym z dnia 27 kwietnia 2015 roku wnioskodawca wskazał, iż w umowie z dnia 13 lipca 2012 roku o rozłożeniu na raty należności z tytułu składek pozwany stwierdził, iż na dzień 5 marca 2012 roku zadłużenie to wynosi 23.389,72 zł.

W umowie tej niebyło mowy o proporcjonalnym rozłożeniu wcześniej spłacanych składek na rzecz pracowników i dopiero w zaskarżonej decyzji dokonał odmiennego zarachowania wpłacanych przez wnioskodawcę kwot.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja wnioskodawcy skutkuje uchyleniem zaskarżonego wyroku oraz poprzedzających go decyzji i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania bezpośrednio do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G..

Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie była prawidłowość decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. wydanych w stosunku do B. Z. na podstawie przepisów ustawy z dnia 9 listopada 2012 roku o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność (Dz.U. z 2012 roku Nr 1551).

Zgodnie z treścią art. 1 ust. 1 w/w ustawy na wniosek osoby podlegającej w okresie od dnia 1 stycznia 1999 roku do dnia 28 lutego 2009 roku obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowemu oraz wypadkowemu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności w rozumieniu art. 8 ust. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych umarza się nieopłacone składki na te ubezpieczenia za okres od 1 stycznia 1999 roku do dnia 28 lutego 2009 roku oraz należne od nich odsetki za zwłokę, opłaty prolongacyjne, koszty upomnienia, opłaty dodatkowe, a także koszty egzekucyjne naliczone przez dyrektora oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, naczelnika urzędu skarbowego lub komornika sądowego. Wniosek taki może złożyć osoba, która przed dniem 1 września 2012 roku zakończyła prowadzenie pozarolniczej działalności i nie prowadzi jej w dniu wydania decyzji, o której mowa w ust. 8 tj. decyzji ZUS określającej warunki umorzenia (art. 1 ust. 1 pkt 1) oraz inna osoba niż wymieniona w pkt 1 (art. 1 ust. 1 pkt 2), tj. osoba nadal prowadząca działalność.

W ustępie 6 art. 1 omawianej ustawy wskazano, iż umorzenie należności, o których mowa w ust. 1, skutkuje umorzeniem nieopłaconych składek na ubezpieczenie zdrowotne i na Fundusz Pracy za ten sam okres oraz należnych od nich, za ten sam okres, odsetek za zwłokę, opłat prolongacyjnych, kosztów upomnienia, opłat dodatkowych a także kosztów egzekucyjnych naliczonych przez dyrektora oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, naczelnika

urzędu skarbowego lub komornika sądowego. Jak stanowi ustęp 7 art. 1 ustawy abolicyjnej umorzeniu podlegają również należności, o których mowa w ust. 1 i 6, które do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy zostały rozłożone na raty i nie zostały opłacone do dnia złożenia wniosku o umorzenie. Należności te podlegają wyłączeniu z umowy o rozłożeniu należności z tytułu składek na raty. Warunek, o którym mowa w ust. 10, uważa się za spełniony po opłaceniu pozostałych należności objętych umową.

Przedmiotowa ustawa wyraźnie przewiduje dwa postępowania prowadzone przez ZUS, które kończą się wydaniem merytorycznej decyzji, a mianowicie postępowanie w sprawie określenia warunków umorzenia należności oraz postępowanie w sprawie umorzenia należności. Przepis ustępu 8 art. 1 ustawy abolicyjnej stanowi, iż ZUS wydaje decyzję określającą warunki umorzenia, w której ustala także kwoty należności, o których mowa w ust. 1 i 6, z wyłączeniem kosztów egzekucyjnych. Odwołanie do ustępu 1 i 6 nakazuje przyjąć, że decyzja określająca warunki umorzenia ustala także: po pierwsze - kwoty nieopłaconych składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe za okres od 1 stycznia 1999 roku do 28 lutego 2009 roku wraz z należnymi od nich odsetkami za zwłokę, opłatami prolongacyjnymi, kosztami upomnienia, opłatami dodatkowymi i kosztami egzekucyjnymi naliczonymi przez dyrektora oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, naczelnika urzędu skarbowego lub komornika sądowego,

po drugie - kwoty nieopłaconych składek na ubezpieczenie zdrowotne i na Fundusz Pracy za ten sam okres wraz z należnymi od nich odsetkami za zwłokę, opłatami prolongacyjnymi, kosztami upomnienia, opłatami dodatkowymi i kosztami egzekucyjnymi naliczonymi przez dyrektora oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, naczelnika urzędu skarbowego lub komornika sądowego.

Przepis ustępu 13 art. 1 ustawy abolicyjnej stanowi natomiast, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych wydaje decyzję o umorzeniu należności, o których mowa w ust. 1 i 6 - po spełnieniu warunku, o którym mowa w ust. 10, z uwzględnieniem ust. 7, 11 i 12, lub odmowie umorzenia należności, o których mowa w ust. 1 i 6 - w przypadku niespełnienia warunku, o którym mowa w ust. 10, z uwzględnieniem ust. 7, 11 i 12.

Warunkiem umorzenia należności, o których mowa w ust. 1 i 6 - jak stanowi ust. 10 omawianego przepisu - jest nieposiadanie na dzień wydania decyzji, o której mowa w ust. 13 pkt 1, niepodlegających umorzeniu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych oraz na Fundusz Emerytur Pomostowych za okres od dnia 1 stycznia 1999 r., do opłacenia których zobowiązana jest osoba prowadząca pozarolniczą działalność lub płatnik składek, o którym mowa w ust. 2, oraz należnych od tych składek odsetek za zwłokę, opłat prolongacyjnych, kosztów upomnienia, opłat dodatkowych a także kosztów egzekucyjnych naliczonych przez dyrektora oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, naczelnika urzędu skarbowego lub komornika sądowego.

Niepodlegające umorzeniu należności, o których mowa w ust. 10 podlegają spłacie w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji, o której mowa w ust. 8 (ust. 11). W przypadku, gdy w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji, o której mowa w ust. 8, niepodlegające umorzeniu należności, z wyłączeniem składek finansowanych przez ubezpieczonych niebędących płatnikami składek, zostaną rozłożone na raty albo zostanie odroczone termin ich płatności, warunek, o którym mowa w ust. 10, uważa się za spełniony po ich opłaceniu (ust. 12).

Mając na względzie wyżej przytoczone przepisy należy wskazać, że decyzję o umorzeniu należności wydaje się po spłacie niepodlegających umorzeniu należności, o których mowa w ust. 10 najpóźniej w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji, o której mowa w art. 1 ust. 8, bądź - w przypadku, gdy w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji, o której mowa w art. 1 ust. 8 niepodlegające umorzeniu należności, z wyłączeniem składek finansowanych przez ubezpieczonych niebędących płatnikami składek, zostaną rozłożone na raty albo zostanie odroczone termin ich płatności - po

ich opłaceniu. Z kolei decyzję o odmowie umorzenia należności wydaje się, jeśli w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji, o której mowa w art. 1 ust. 8 niepodlegające umorzeniu należności, o których mowa w ust. 10 nie zostaną spłacone albo - w przypadku, gdy w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji, o której mowa w art. 1 ust. 8, niepodlegające umorzeniu należności, z wyłączeniem składek finansowanych przez ubezpieczonych niebędących płatnikami składek, zostaną rozłożone na raty albo zostanie odroczone termin ich płatności - nie zostaną one opłacone zgodnie z ustalonymi warunkami. Konieczność wydania przez ZUS w toku postępowania abolicyjnego dwóch merytorycznych decyzji wynika nie tylko z ich jednoznacznego wymienienia w omawianej ustawie - w ust. 8 i ust. 13 art. 1, ale również z przepisu ust. 16 art. 1, zgodnie z którym od decyzji, o których mowa w ust. 8 i 13 przysługuje odwołanie do właściwego sądu w terminie i na zasadach określonych w art. 83 ust. 2, 3, 5-7 ustawy systemowej.

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy należy stwierdzić po pierwsze, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. nieprawidłowo zastosował przepisy ustawy abolicyjnej odnoszące się do postępowania w sprawie umorzenia należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek wydając decyzję o charakterze warunkowym, do czego komentowana ustawa nie daje podstaw. W pkt I przedmiotowej decyzji określono bowiem kwoty należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne i na Fundusz Pracy na dzień 15 stycznia 2013 roku. Natomiast w pkt II wskazano, że warunkiem umorzenia w/w należności jest spłata należności nie podlegających umorzeniu w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji.

Po drugie, podkreślić należy, iż w decyzji nie zostały wskazane kwoty należności nie podlegających umorzeniu - podlegające spłacie jako warunek umorzenia należności określonych w pkt I decyzji, podczas gdy zgodnie z art. 1 ust. 8 ustawy abolicyjnej powinny zostać określone nie tylko kwoty należności z tytułu nieopłaconych składek i innych należności wymienionych w ust. 1 i 6, podlegające umorzeniu, ale również warunki umorzenia. Do wniosku takiego prowadzi literalna wykładania omawianego przepisu, w którym jest mowa, iż ZUS wydaje decyzję określającą warunki umorzenia, w której ustala także kwoty należności, o których mowa w ust. 1 i 6, z wyłączeniem kosztów egzekucyjnych. Przepis ten wyraźnie zatem wskazuje na dwa elementy składowe decyzji z art. 1 ust. 8 ustawy, a mianowicie kwoty należności, o których mowa w ust. 1 i 6 oraz warunki umorzenia.

ZUS obowiązany jest w decyzji warunki te określić, tzn. skonkretyzować poprzez podanie kwot niepodlegających umorzeniu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, FP, FGŚP i FEP za okres od dnia 1 stycznia 1999 roku, do których opłacenia jest obowiązany wnioskodawca wraz z wszelkimi kosztami dodatkowymi wymienionymi w ustawie oraz poprzez wskazanie terminu, w jakim należności te podlegają spłacie. W niniejszej sprawie organ rentowy uchybił również temu wymaganiu.

Pozwany ZUS w zaskarżonej decyzji ograniczył się jedynie do przywołania uregulowań z przepisu art. 1 ust. 8 ustawy abolicyjnej, co nie wypełnia dyspozycji tego przepisu (por. wyrok SA w Gdańsku z dnia 10 grudnia 2014 roku, III AUa 671/14, LEX nr 16210460 oraz wyrok SA w Gdańsku z dnia 1 kwietnia 2015 roku, III AUa 1891/14). Organ wskazał co prawda termin spłaty, ale uchylił się od wskazania wnioskodawcy kwot podlegających spłacie składek, które umorzeniu nie podlegają. Sąd I instancji błędnie przychylił się do tej procedury

Jednocześnie podkreślić trzeba, że w chwili składania wniosku o umorzenie należności z tytułu składek wnioskodawca miał zawartą z ZUS umowę na ratalną spłatę zadłużenia z tytułu składek dotyczących jego osoby jak i zatrudnianych przez niego pracowników. Jednakże przed przystąpieniem do układu ratalnego wnioskodawca opłacił składki emerytalne i rentowe za pracowników.

W zaskarżonej w niniejszym postępowaniu decyzji pozwany nie wskazał, jaki jest obecny stan zadłużenia wnioskodawcy i w jaki sposób zostały zarachowane wszystkie dokonane dotychczas przez niego wpłaty. Zaznaczyć przy tym trzeba, że wobec faktu, iż wnioskodawca nie prowadzi już działalności gospodarczej nie ma żadnych przeszkód do sprecyzowania kwot składek nie podlegających umorzeniu, które zresztą organ rentowy wskazał na żądanie Sądu

w piśmie z dnia 6 listopada 2013 roku (k. 75). Wydanie decyzji nie zawierającej koniecznego elementu w postaci określenia kwot składek nie podlegających umorzeniu pozbawia wnioskodawcę możliwości zaskarżenia decyzji w tym zakresie.

W konsekwencji wskazane wyżej braki decyzji uzasadniały uchylenie zarówno samego wyroku w zaskarżonym zakresie, jak i poprzedzającej go decyzji oraz przekazanie sprawy bezpośrednio organowi rentowemu do ponownego rozpoznania, stosownie do art. 477^{14a} k.p.c.

SSA M. Piankowski SSA A. Urban SSA J. Andrzejewski